РЕАЛІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ КОНТРОЛЮ ЗЛОЯКІСНИХ НОВОУТВОРЕНЬ В УКРАЇНІ: ПІДСУМКИ 2024–2025 РОКІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА 2026–2028 РОКИ

Зуб В.О., Заслужений лікар України, доктор медичних наук, народний депутат України, Голова підкомітету з питань профілактики та боротьби з онкологічними захворюваннями Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування, Голова Національної асоціації онкологів України

Онкологічні захворювання залишаються однією з провідних причин захворюваності та смертності населення України, що зумовлює необхідність формування системної державної політики у сфері їх профілактики, раннього виявлення та лікування. Важливим кроком у цьому напрямі стало затвердження Національної стратегії контролю злоякісних новоутворень до 2030 року та відповідних планів її реалізації.

Формуванню Стратегії передували парламентські слухання «Організація протиракової боротьби в Україні. Проблеми та шляхи їх вирішення» (2020), за результатами яких було ухвалено рекомендації щодо вдосконалення онкологічної допомоги. Подальшим етапом стало прийняття рішення Ради національної безпеки і оборони України від 22.12.2023 та введення його в дію указом Президента України № 842/2023, що визначили онкологічні захворювання як фактор національного ризику.

Подальша імплементація Стратегії здійснювалася відповідно до Плану заходів на 2024–2025 роки, який визначив першочергові напрями реалізації державної політики у сфері онкологічної допомоги.

У 2026 році розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.02.2026 № 165-р затверджено План дій з реалізації Стратегії на 2026–2028 роки, що знаменує початок нового етапу державної політики у сфері онкології.

Матеріали і методи. Методологічною основою даного дослідження є аналіз нормативно-правових актів України, стратегічних документів у сфері охорони здоров'я, а також узагальнення результатів реалізації заходів у межах Національної стратегії контролю злоякісних новоутворень. Застосовано методи системного аналізу, порівняння та узагальнення.

Результати

Ключові напрями реалізації Плану заходів до 2025 року

Реалізація першого етапу Стратегії охоплювала такі пріоритетні напрями:

- розвиток дитячої онкології, зокрема створення мережі референтних центрів та впровадження спеціалізації;
- профілактика та раннє виявлення онкологічних захворювань через вакцинацію і скринінг;
- розробка та впровадження клінічних настанов і стандартів лікування на засадах доказової медицини;
- цифровізація системи охорони здоров'я, включаючи розвиток eHealth;
- міжнародне співробітництво та професійний обмін;
- підтримка наукових досліджень у сфері онкології.

Досягнення

Серед ключових результатів реалізації Стратегії слід відзначити:

1. **Впровадження вакцинації проти ВПЛ.** З 1 січня 2026 року набув чинності оновлений Календар профілактичних щеплень, що передбачає однократну вакцинацію дівчат віком 12–13 років проти вірусу папіломи людини. Використання 9-валентної вакцини забезпечує захист від найбільш онкогенних типів вірусу (зокрема 16 і 18), які спричиняють до 70% випадків раку шийки матки.
2. **Оновлення клінічних стандартів.** Проведено масштабну роботу з оновлення клінічних протоколів за більшістю онкологічних нозологій відповідно до принципів доказової медицини.
3. **Модернізація матеріально-технічної бази.** Заклади охорони здоров'я оснащуються сучасним обладнанням (лінійні прискорювачі, МРТ), із перспективою розвитку ядерної медицини та ПЕТ-КТ діагностики.

4. **Міжнародне визнання.** Європейська комісія відзначила прогрес України у сфері скринінгу онкологічних захворювань та подоланні прогалин у боротьбі з неінфекційними хворобами.

Обговорення

Аналіз виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 22 грудня 2023 року свідчить про достатньо високий рівень інституційної спроможності держави до швидкого формування нормативно-правової бази у сфері онкологічної допомоги. Зокрема, у встановлені строки було розроблено та затверджено Національну стратегію контролю злоякісних новоутворень до 2030 року та план її реалізації до 2025 року. Також у стислі терміни внесено зміни до ліцензійних умов провадження медичної практики, що дозволило актуалізувати вимоги до кадрового забезпечення та матеріально-технічної бази за ключовими онкологічними спеціальностями. Це створило необхідне регуляторне підґрунтя для подальшої трансформації системи онкологічної допомоги.

Важливим досягненням є впровадження фінансових та організаційних механізмів стимулювання раннього виявлення онкологічних захворювань. Зокрема, у межах програми медичних гарантій розширено роль первинної медичної допомоги у проведенні скринінгу, а також запроваджено коригувальні коефіцієнти до тарифів залежно від рівня охоплення населення профілактичними оглядами. Такий підхід відповідає сучасним міжнародним практикам і створює економічні стимули для підвищення ефективності профілактичної роботи. Одночасно затверджено стандарти скринінгу окремих видів раку, що сприяє уніфікації підходів до ранньої діагностики.

Позитивною є також динаміка у сфері забезпечення доступу до лікування. Продовжується оновлення Національного переліку основних лікарських засобів із включенням сучасних онкологічних препаратів, а також удосконалюється механізм його формування з урахуванням рекомендацій ВООЗ та принципів конкуренції на фармацевтичному ринку. Паралельно запроваджено підхід до планування закупівель високотехнологічного обладнання на основі аудиту потреб та ефективності використання, що має підвищити раціональність використання ресурсів.

Разом з тим, частина стратегічно важливих напрямів перебуває на стадії реалізації. Це, зокрема, повноцінне впровадження електронних медичних записів за міжнародними стандартами, завершення формування ефективної системи онкологічної статистики, актуальною є необхідність повної інтеграції Національного канцер-реєстру до системи eHealth, що дозволить підвищити якість збору та аналізу даних, а також забезпечити ефективний моніторинг результатів лікування.

Крім того, важливим завданням є забезпечення повноцінної імплементації Стратегії та її планів дій на всіх рівнях – від центрального до регіонального. Це потребує узгодженої роботи органів державної влади, медичної спільноти та громадянського суспільства.

У цьому контексті початок реалізації Плану дій на 2026–2028 роки створює нові можливості для системного вдосконалення онкологічної допомоги, з урахуванням накопиченого досвіду та виявлених недоліків попереднього етапу.

Висновки

1. В Україні сформовано нормативно-правову основу для ефективної боротьби з онкологічними захворюваннями.
2. Реалізація Плану заходів до 2025 року забезпечила суттєвий прогрес у профілактиці, діагностиці та лікуванні раку.
3. Впровадження вакцинації проти ВПЛ є стратегічним кроком у зниженні захворюваності на рак шийки матки.
4. Ключовими системними викликами залишаються цифрова інтеграція онкологічних даних та повна імплементація Стратегії на всіх рівнях.
5. Подальший розвиток системи онкологічної допомоги пов’язаний із ефективною реалізацією Плану дій на 2026–2028 роки.